

Конгруенција

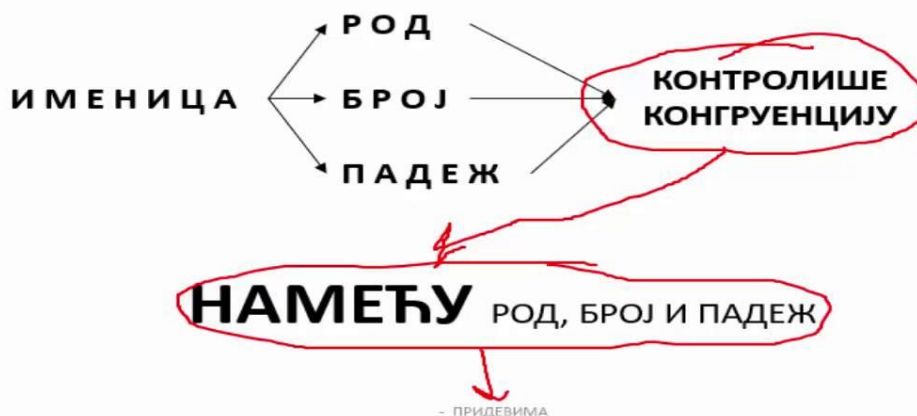
Конгруенција је слагање променљивих речи (придева, придевских заменица, глагола и променљивих бројева) са именицом или именичком заменицом уз коју стоје. Те речи слажу се у свим елементима који су им заједнички, тј. у истом су роду, броју, лицу и падежу (уколико се мењају по падежима).

Када се посматрају речи у оквиру реченице или синтагме, може се уочити да постоје речи које контролишу слагање, речи које се слажу и категорије у којима се врши слагање.

Реч која контролише слагање је именица и она одређује које ће се речи слагати, па се зато назива контролор конгруенције.

Реч која се слаже (придев, придевска заменица, глагол, променљиви број) назива се **конгруентна реч**. Именица и придев, придевска заменица или број слажу се у роду, броју и падежу, а именица и глагол у роду, броју и лицу.

Грамматичке категорије које учествују у конгруенцији називају се **конгруентне категорије**.

Конгруенција придева

1. Придеви, придевске заменице и придевске синтагме у служби атрибута слажу се са именицом, као главном речју у синтагми, у роду, броју и падежу, на пример:

– Весела Уна воли веселе песме.

Овде је:

– весела – придев у служби атрибута,

– Уна – именица као главна реч у именичкој синтагми,

– слагање у роду (женски), броју (једнина) и падежу (номинатив);

– веселе – придев у служби атрибута,

– песме – именица као главна реч у именичкој синтагми,

– слагање у роду (женски), броју (множина) и падежу (акузатив).

2. Придеви, придевске заменице и придевске синтагме у служби именског дела предиката слажу се са именицом (или именичком синтагмом) у служби субјекта у роду, броју и падежу, на пример:

– Његов џемпер је нов.

Овде је:

- његов – придевска заменица у служби атрибута у именичкој синтагми,
- џемпер – именица као главна реч именичке синтагме у служби субјекта,
- је – помоћни глагол јесам као део именског предиката,
- нов – придев у служби именског дела предиката,
- слагање у роду (мушки), броју (једнина) и падежу (номинатив).

Конгруенција глагола

Сваки глагол у служби предиката слаже се са именицом или личноm заменицом у служби субјекта у роду, броју и лицу, на пример:

– Јелена је отпутовала.

Овде је:

- Јелена – именица у служби субјекта,
- је отпутовала – глагол (у облику перфекта) у служби предиката,
- слагање у роду (женски), броју (једнина) и лицу (треће).

Када у једној реченици има више субјеката средњег или различитог рода, употребљава се глагол у облику множине мушког рода, на пример:

- Мама и дете су шетали по парку.
- Јелена и Ђорђе су дошли.

– Одело и каиш су купљени у истој продавници.

Конгруенција бројева

1. Редни бројеви у служби атрибута слажу се са именицом као главном речју у синтагми у роду, броју и падежу, на пример:

– Прочитала је трећу књигу.

Овде је:

– трећу – редни број у служби атрибута,

– књигу – именица као главна реч у именичкој синтагми,

– слагање у роду (женски), броју (једнина) и падежу (акузатив).

2. Редни бројеви у служби именског дела предиката слажу се са именицом (или именичком синтагмом) у служби субјекта у роду, броју и падежу, на пример:

– Њена кућа је друга.

Овде је:

– њена – придевска заменица у служби атрибута у именичкој синтагми,

– кућа – именица као главна реч именичке синтагме у служби субјекта,

– је – помоћни глагол јесам као део именског предиката,

– друга – редни број у служби именског дела предиката,

– слагање у роду (женски), броју (једнина) и падежу (номинатив).

3. Када је основни број у функцији субјекта, конгруенција је сложена:

а) уз бројеве са један на крају, именица и глагол се употребљавају у једнини, на пример:

– Дошао је двадесет један дечак.

– Прошла је четрдесет једна година.

б) уз бројеве два, три, четири и све сложене бројеве са 2, 3 или 4 на крају, именица је у генитиву једнине, а глагол у облику множине средњег рода кад означавају мушки и средњи род, односно у облику множине женског рода кад означавају женски род, на пример:

– Дошла су двадесет два дечака.

– Прошле су четрдесет три године.

ц) уз бројеве од пет па навише, независно од рода који означавају, глагол је у облику једнине средњег рода, а именица у генитиву множине, на пример:

– Дошло је двадесет седам дечака.

– Прошло је четрдесет девет година.

4. Уз збирне бројеве се обично употребљава глагол у облику једнине средњег рода, а ређе глагол у облику множине мушког рода, на пример:

– Дошло је осамнаесторо деце.

– Дошли су осамнаесторо деце.

5. Уз бројне именице којима се означава неки број мушких особа, део предиката у личном облику је у множини, а део предиката који разликује род се може употребити двојачко, на пример:

– Четворица су седела.

– Четворица су седели.